

Nice nebo nic

PETR MACH

Na prosincovém summitu EU nebyla euroústava přijata díky Polsku, které se postavilo proti navržené změně systému hlasování v Radě ministrů EU. V platnosti tak zatím zůstává systém, který vychází ze smlouvy z Nice, a který jsme schválili ve Smlouvě o přistoupení v referendu. V euroústavě byl navržen nový systém, který sice nechává Polsku zhruba stejnou váhu hlasu, který ale zvyšuje na dvojnásobek váhu Německa (a snižuje váhu hlasu malých zemí).

Polsko bylo jedinou zemí, která se odvážila proti této změně bojovat, i když tím riskovalo pomstu „tvrďého jádra“ v podobě omezení slibovaných evropských dotací. „Ti kdo nechápu tuto souvislost [mezi modelem hlasování a objemem dotací] budou muset poznat, že nelze toto opomíjet a vyváznout bez trestu,“ uvedl německý kancléř Gerhard Schröder na adresu Polska (*The Sun* 15. 12. 2003).

Naše vláda, jmenovitě premiér Vladimír Špidla a ministr zahraničí Cyril Svoboda, se snaží vzbudit v české veřejnosti dojem, že Českou republiku by nový systém nepoškodil. Např. Špidla uvedl: „Pro Polsko je možná [smlouva z] Nice výhodná, pro nás je spíš nevýhodná. Podle systému z Nice nemáme při žádném rozhodování stejnou váhu jako ostatní - máme 12 hlasů a Poláci mají 27. V systému podle ústavy při rozhodování kvalifikovanou většinou máme jeden hlas, Němci jeden hlas, Francouzi jeden hlas. Tam jsme si rovni.“ Zde Špidla jednoznačně neříká pravdu. V zápětí si sám protiřečí, když přiznává, že návrh posiluje pozici Německa. „Smlouva z Nice, které v určitých bodech jisté země dávají přednost před ústavou, je nedobрым řešením. Nedobré je proto, že nedává odpovídající váhu Německu.“ (*LN* 18. 12. 2003) Ve skutečnosti je návrh evropské ústavy pro nás ještě více nevýhodný než pro Poláky. To, že Poláci jsou proti a česká vláda pro

navrženou změnu, vypovídá spíše o tom, koho tyto vlády považují za potencionální spojence v hlasování. Zda spíše Německo, které by zvýšilo hlasovací podíl, nebo menší země, které by tratily.

Podle přístupové smlouvy, kterou jsme schválili v referendu a která ve věci hlasování vychází z Niceské smlouvy, má Česká republika 12 hlasů z 321 a návrh projde, vyslovili se pro něj většina zemí, která dá dohromady alespoň 232 vážených hlasů. Naproti tomu podle navrhované ústavy bychom disponovali vahou 2,2 % a návrh by byl přijat, vyslovila-li by se pro něj většina zemí, která reprezentuje alespoň 60 % populace unie.

Takováto změna může mít pro Českou republiku vážné důsledky. Uvedme si příklad.

Česká republika bude od května členem EU. Pak bude moci Evropská komise navrhnout České republice pokutu jako trest např. za neplnění evropské legislativy. O návrhu komise by hlasovala Rada ministrů. Při takovémto hlasování hraje roli hlasovací systém, o který Poláci na bruselském summitu tolik bojovali.

Při stávajícím systému bychom disponovali 12 hlasy. Na zablokování návrhu by-

chom potřebovali získat další spojence, např. Británii, která disponuje 29 hlasy a Poláky a Španěly, kteří mají po 27 hlasech. Celkově bychom tak se součtem 95 hlasů mohli zablokovat uvalení sankcí, i kdyby je na nás chtěli uvalit všichni ostatní. Naproti tomu, kdyby platil nový model navržený v ústavě, kde hlas odpovídá velikosti populace, pak bychom s těmito zeměmi dohromady reprezentovali jen 32,5 % populace EU a museli bychom, abychom zabránili sankcím, získat další spojence.

Na druhé straně, Německo a Francie by po přijetí návrhu ústavy mohly blokovat uvalení jakýchkoliv sankcí snadněji. Rovněž snadněji by mohly prosazovat své návrhy. Náš hlas se v návrhu evropské ústavy reálně snižuje o polovinu a německý hlas se zvyšuje na dvojnásobek.

Systém nadnárodního hlasování se může ukázat jako systém velmi nespravedlivý, nota bene když velké země mají větší váhu než malé země. Pro Českou republiku platí víc než pro Polsko: buď Nice nebo nic.

Petr Mach je výkonným ředitelem

Centra pro ekonomiku a politiku

a poradcem prezidenta Václava Klause

Euro v zajetí „vězňova dilematu“

FILIP PERTOLD

Tzv. „Pakt stability a růstu,“ který formuluje pravidla fiskální politiky členských zemí Evropské měnové unie (EMU) patří dnes mezi nejdiskutovanější témata evropské hospodářské a měnové politiky.

Protože se Česká republika v přístupové smlouvě zavázala přijmout euro, měli bychom bedlivě sledovat aplikaci paktu v praxi. Někteří členové EMU (zejména Francie a Německo) mají značné problémy s dodržováním tohoto pravidla a ukazuje se, že jeho vymahatelnost je velmi slabá a nedostatečná.

Nyní, když členské země nemají vlastní měny, které by na měnící se hospodářskou situaci reagovaly změnou měnových kurzů, uchylují se vlády k využívání fiskální politiky jako jednoho z posledních nástrojů hospodářské politiky, který zůstal jednotlivým státům k dispozici. Fiskální politika uvnitř měnové unie má ovšem svá specifika. Mnoho fiskálních politik v jedné měnové unii bez dostatečné koordinace je značně nebezpečný ekonomický experiment. Fiskální deficity v jedné zemi mohou po-

(Pokračování na str. 2)

UVNITŘ ČÍSLA:
Christopher Westley:
Ekonomie spamu

Euro v zajetí...

(Pokračování ze str. 1)

škozovat ostatní země a unii jako celek. Přesto se vlády k deficitům stále více uchylují. Dochází evidentně ke koordinačnímu selhání, v ekonomii též známému jako „věžňovo dilema“.

Jedná se - jazykem teorie her - o věžňovo dilema s konečným počtem opakování. Hra spočívá v tom, zda za daných podmínek porušit či neporušit Pakt stability. Matici této hypotetické hry můžeme znázornit následovně:

Písmena A a B značí země v hypotetické měnové unii, která svazuje fiskální politiku jednotlivých zemí nedostatečně vymahatelným limitem pro deficit státního rozpočtu. Kvadranty nám značí jednotlivé výsledky hry při různých strate-

		A	
		Dodržovat	Nedodržovat
B	Dodržovat	0 Paretoefektivní rovnováha 0	+3 -3
	Nedodržovat	-3 +3	-1 Nashova rovnováha -1

giích. Čísla ukazují užitek vlád z dané herní situace. Čísla mohou představovat např. přírůstek (pokles) zaměstnanosti v dané situaci pro danou zemi v měnové unii.

Například v situaci, kdy vláda B nedodržela dohodu a vláda A dodržela, bude země B v důsledku fiskální expanze krát-

kodobě profitovat zvýšením zaměstnanosti (v tomto případě o 3%). Je pravděpodobné, že fiskální expanze vyvolá tlak na růst inflace a úrokových sazeb v měnové oblasti. Hlavní náklady ponese země A, která se chovala podle dohody. Je evidentní že obě země mají „sobecký“ zájem dostat se do kvadrantu, kde neponesou zvýšené náklady asymetrické fiskální politiky. Jednotlivé země mají tendenci chovat se jako černí pasažéři.

Z teorie her víme, že za této situace se ustanoví Nashova rovnováha v kvadrantu, kde pravidla nedodržuje nikdo a všichni nesou přibližně stejné náklady. Tato rov-

explicitní vymahatelné sankce deficitních zemí se rovnováha této hry ustanoví v kvadrantu, kde ani jedna země nedodrží dohodu. V případě samostatných měn by deficitní země byla sama „ztréstána“ znehodnocením měny a růstem domácích úrokových sazeb, aniž by škodila ostatním.

Současný stav Evropské měnové unie, kde měnová politika je centrálně řízena, zatímco fiskální politika zůstala v kompetenci členských zemí, není dlouhodobě udržitelná a v měnové unii bude vyvolávat značné nepříjemnosti.

Jestliže vybrané velké země budou provádět fiskální expanzi, bude to tlačit jednak na růst inflace, jednak na růst úrokových sazeb prostřednictvím měnové politiky. Růst sazeb ovšem postihne všechny státy měnové unie bez ohledu na jejich fiskální disciplínu. Znevýhodněny budou země s fiskální rovnováhou, které budou mít tendenci uchýlit se k deficitům. Výsledkem bude Nashova rovnováha, jak ukazuje příklad. Kudy tedy z bludného kruhu ven?

Nepodaří-li se v EMU zavést jasně vymahatelná fiskální pravidla, která by zabránila pokušení nedodržovat dohody, je pravděpodobné, že se eurozóna bude stále potýkat s nadměrnými deficity, které budou podlamovat její růst a makroekonomickou rovnováhu a vyvolávat tlaky na měnovou odluku těch zemí, které se chtějí chovat odpovědně.

Literatura:

Holman, Robert „Ekonomie“ (1999), C. H. Beck, Praha, str. 182-183

Klaus, Václav: Euro a jeho budoucnost. Newsletter leden, Centrum pro ekonomiku a politiku 2004.

Myerson, Roger B. „Game Theory: Analysis of Conflict“ 2001, Harvard University Press Cambridge, Massachusetts, Fourth edition

Autor je studentem 5. ročníku

oboru Finance

na Vysoké škole ekonomické v Praze.

nováha nebude „paretoefektivní.“ Paretoefektivní rovnováha v našem případě leží v kvadrantu, kde všichni dodržují pravidla a tudíž nemusí nikdo nést břemeno asymetrické fiskální politiky.

V důsledku nejistoty, zda ostatní budou dodržovat fiskální pravidla, a neexistence

Zavřeli jsme již dost firem?

Skupina inspektorů EU přijela do České republiky zkontrolovat, zda česká vláda nařídila uzavření dostatečného počtu potravinářských firem, které nesplňují normy Evropské unie. Jen do konce roku 2003 nařídila veterinární správa uzavření 505 firem, tj. asi 10 % firem v oboru. [ČTK 15.1.04] Většina zpracovatelů masa již vyměnila normální dřevěné špalky na sekání masa umělohmotnými, které vyhovují europředpisům.

Zvýšení DPH má pomoci rodinám s dětmi

„Dohodli jsme se, že výnos, který se získá z úpravy sazeb daně z přidané hodnoty, se použije na podporu rodin s dětmi,“ uvedl zástupce vládní koalice Jan Kasal z KDU-ČSL [HN 22.12.03]. Základní sazbou DPH (dnes 22 %) budou od vstupu do EU zatížena mimo jiné jídla ve školních jídelnách (dnes saz-

ba nula) a dětské plenky (dnes 5 %) [MFD 22.,23.1.04]. Rodiny s dětmi se jistě nemohou dočkat.

Od května budeme mít rekordní zdanění hospod

Od 1. května, kdy vstoupíme do EU, bude muset být mimo jiné zvýšena sazba DPH na jídlo v restauracích. Českým zástupcům se nepodařilo přesvědčit Radu ministrů EU, která má pravomoc rozhodovat o sazbách DPH, aby byla na restaurace povolena snížená sazba. Podle platných směrnic EU má být na tyto služby uplatňována základní sazba ve výši minimálně 15%. Většina ze současných 15 zemí EU má však vyjednanou výjimku a např. v Rakousku platí a bude platit sazba 10 %. Výjimku si dojednali i některé přistupující země. Maďarsko bude moci mít 12 % a Polsko 7 %. [MFD 20.1.04] Německo uplatňuje základní sazbu 16 %. Pokud ČR základní sazbu nesníží, bude u nás platit 22%.

Ekonomie spamu

CHRISTOPHER WESTLEY

Co se to s internetem stalo? Internet, nebo alespoň jeho důležitá součást, email, se záhy po svém zrodu stal mým zamilovaným médiem. Příjemný tón příchozí zprávy v Outlooku mě pokaždé přiměl přerušit rozdělanou práci, abych se podíval, co mi píše kdo ze známých či kolegů nebo zda už přišly informace, které jsem si vyžádal.

To byly šťastné dny mého emailování. Dneska osm z deseti došlých emailů jsou nevyžádané nabídky známé také jako spam. Tak polovinu z těchto osmi tvoří pornografie nejhoršího druhu. Kvůli tomu už nikdy neotvírám elektronickou poštu, když jsou doma děti.

Před časem jsem psal o emailu článek plný chvály, ale dnes mám smíšené pocity. Několik mých známých už dokonce zavrholo email úplně, že prý pro ně náklady převýšily výnosy. A mohou mít pravdu. Email měl vždycky své dobré i špatné stránky. S každým dalším dnem se ale zdá - alespoň dle rozrůstajícího se seznamu výrazů v mém filtru pro odmítání pošty - že negativní aspekty začínají dotahovat pozitiva.

Moje zkušenost kopíruje celostátní trend. Podle *Wall Street Journal* narostl podíl spamů na veškeré elektronické poště od r. 2001 do r. 2002 o 350 procent. Dnes představují spamy asi polovinu veškerých zaslaných zpráv. Na serverech America Online představují spamy 70-80 procent a na sítích Earthlink 40 procent veškeré pošty.

Nárůst spamu se dá snadno vysvětlit pomocí ekonomických principů. Když už si jednou pořídíte systémy na rozesílání spamu, blíží se mezní náklady na odeslání nevyžádané pošty nule. Nakonec i minimální míra odezvy může zajistit zisk. Zatímco u papírové reklamní pošty je třeba k zisku míra odezvy asi 1 ku 100, u emailů stačí 1 ku 100 000. To velmi zvyšuje atraktivnost emailu jakožto marketingového nástroje.

V jednom článku jsem se např. dočetl o firmě, která prostřednictvím emailu rozesílala denně milion zpráv s nabídkou špeho-

vacího softwaru za 40 dolarů. Na jejich otravné emaily odpovědělo denně 50 lidí, což firmě vyneslo za rok 700 000 dolarů. V souladu se zákonem nabídky - tento úspěch představoval pro další rozesílače spamů signál, aby vstoupili do tohoto odvětví. Vstup na tento trh je přitom mimořádně snadný - stačí vám na to počítač a přístup k internetu.

Jenže výsledkem je snížení přitažlivosti emailu, který je jinak úžasným médiem. Kolik lidí by se také koneckonců dívalo na televizi, ve které by běžely jen reklamy? Narůstá nelibost vůči spamům, a té naslouchají politici. Federální výbor pro obchod nedávno uspořádal „Fórum o problematice spamu“ a do parlamentu se dostalo několik antispamových zákonů. To nevěští nic dobrého.

Špatné je to proto, že politické řešení takovýchto problémů je neefektivní, vlastně se to ani zákonem řešit nedá a výsledkem bude jen ztraktivnění podniků operujících mimo naši jurisdikci. Po jedenáctém září vláda zahájila rozsáhlou regulaci mnoha forem komunikace, zejména emailu. Rozmach spamu jí poskytuje šikovnou záminku k ospravedlnění regulací s argumenty typu že spam je dalším z úkazů selhání trhu, které vyžaduje státní dozor.

Tato regulační řešení ale nejsou v souladu se svobodnou společností, a nejsou v souladu ani s ekonomickou teorií, která nás učí, že svět, ve kterém žijeme, je dynamický a nikoliv statický, a že s postupem času vznikají na trhu řešení problémů. Když roste cena benzínu, není to selhání trhu, nýbrž je to pro řidiče podnět k přehodnocení výdajů a pro podnikatele k přeměrování investic. Jak známo, je to stát, kdo v takových případech selhává. Regulace nakonec vede k tomu, že problém prostě přetrvává, protože nemůže nastoupit tržní řešení.

Stejně tak je iracionální předpokládat, že současný problém se spamem bude problémem pořád, že navěky přebije veškeré ostatní výhody emailu a že musí na-

stoupit vláda se svojí intervencí. Ve skutečnosti nemůže nikdo vědět, jak se změní povaha emailu třeba v následujících pěti letech. Představa, že současné špatné podmínky budou trvat napořád každopádně nekoresponduje s praktickým poznáním takřka každé oblasti lidského života.

Právě samy vznikající problémy vždy vytvářejí nezbytnou podmínku pro to, aby podnikatelé začali nabízet různá řešení. Někdo může vidět řešení problémů ve vytváření soukromých intranetů, v nichž by rozesílače spamů za rozesílání platili. Takový systém zpoplatňování reklamy by mohl znamenat bezplatný email a přístup na internet pro nemarketingové uživatele, podobně jako je tomu dnes u televizi. Poskytovatel takového intranetu by sám mohl regulovat, kdo si u něj zadá rozeslání reklamy a za kolik. Takové řešení by již dnes bylo technicky možné, zatím ale není praktické. Pokud by ale dále náklady užívání emailu kvůli spamu rostly, tržní podmínky by se mohly snadno otočit a pak by takové systémy mohly snadno vzniknout.

Již dnes existuje na trhu několik chytrých řešení současných problémů. Jedna společnost, SpamArrest (spamarrest.com) zachycuje veškerý email, který přichází na adresy zaregistrovaných uživatelů a dál jej pustí až když odesílatel klikne na internetové tlačítko. Fígl je v tom, že odesílatel musí udělat krok, který dokáže jen člověk, zatímco automatický rozesílač nikoliv.

Existuje nespočet různých přístupů, které zde nemá cenu vyjmenovávat. Samotná skutečnost, že by nakonec nikdo nepoužíval email, pokud by současný trend pokračoval, je dostatečnou pojistkou toho, že nějaké řešení bude nalezeno. Pokud stát nezačne do tohoto samoočištného procesu intervenovat, šťastné dny emailu se vrátí. Email bude opět bezpečný, efektivní a užitečný jako před lety.

Originál „*The Economics of Spam*“ vyšel v časopise *Freeman* (www.fee.org) December 2003. Autor učí ekonomii na Jacksonville State University. Překlad PM.

Z vesnice na krajský úřad pro razítko a zpět

Parlament schválil novelu zákona o zemědělství, která zavádí novou evidenci zemědělských podnikatelů. Každý podnikatel v zemědělství se bude muset zaevidovat na krajském úřadě a zaplatit 1000 korun. Bude muset prokázat bezúhonnost a odbornou způsobilost. Vyžaduje se buď střední vzdělání v oboru zemědělství nebo nejméně pětiletá praxe. Není-li žadatel občanem některé členské země EU, bude muset navíc

prokázat znalost jazyka - „plynně přečíst článek z denního tisku a ústně, vlastními slovy, sdělit jeho obsah“. „Chce to po nás Evropská unie. Bez tohoto zákona nebudeme moci čerpat zemědělské dotace EU. Jenom z tohoto důvodu potřebujeme vést jasnou evidenci o zemědělských podnikatelích,“ uvedl v rozpravě poslanec Jan Grůza z KDU-ČSL. Pro návrh hlasovali poslanci ČSSD, KSČM, KDU-ČSL a US-DEU, proti byli poslanci ODS.

Věřil, že europoslanecký plat bude výhodný pro daňové poplatníky

„Čím větší bude náš plat, tím více dostane český rozpočet na daních,“ obhajoval Jan Zahradil, leader kandidátky do Evropského parlamentu za ODS, návrh Evropské komise, aby europoslanci ze všech členských zemí dostávali plat 9053 euro (280 tisíc korun) z rozpočtu Evropské unie. Bohatší země EU si ale spočítaly, že by takto doplácely na europoslance z nových zemí, když příspěvek do EU je poměrný díl HDP, zatímco plat europoslance by byl absolutně stejný pro všechny, a tak Rada ministrů EU návrh Komise 26. ledna zamítla. [MFD 27.1.04] To znamená, že místo aby se na dani ze Zahradilova europoslaneckého platu do českého rozpočtu vrátil kousek českého příspěvku do rozpočtu EU, budou muset čeští daňoví poplatníci platit své europoslance nad rámec českého příspěvku do EU.

Nová omezení pracovního trhu EU

Po Německu a Rakousku oznámily další státy, že neuvolní pracovní trh pro nové členské země Evropské unie. Kromě

Finska, Řecka, Portugalska a Španělska nebude možné bez zvláštního povolení pracovat ani v Belgii a Francii. Další země, třeba Dánsko „dovolí“ zaměstnávání Čechů jen za plat, který dosahuje průměru v daném odvětví, což sníží atraktivnost pracovní síly z východu.“ [HN 23.1.04]. K zemím, které omezí pracovní trh pro občany České republiky, se záhy přidalo i Nizozemí [HN 26.1.04]. Rovněž český mi-

nistr práce Zdeněk Škromach oznámil, že Česká republika požádá Brusel o možnost neuvolnit pracovní trh pro Poláky. „Polská pracovní síla je na rozdíl od české mnohem mobilnější, je zvyklá stěhovat se za prací,“ citují Hospodářské noviny jeden z argumentů ministerstva práce a sociálních věcí. [HN 7.1.04] Zdá se, že od 1. května bude práce v cizině komplikovanější než před vstupem do EU.

překlady a tlumočení

Mgr. Veronika Machová

angličtina - francouzština - čeština
obchodní jednání, odborné texty, dokumenty

tel. 736 112 002 * veronika.machova@tiscali.cz

PŘEDPLATNÉ

**ZAUJAL VÁS ČASOPIS
LAISSEZ FAIRE?**

**PŘEDPLAŤTE SI
JEJ ZA 100 Kč**

Předplatné zahrnuje zaslání deseti čísel LF ročně každý měsíc kromě července a srpna.

Kontaktujte Petra Macha:

Tel.: 603 228 753 • Email: mach@iol.cz

Úsilí časopisu Laissez Faire, který s omezenými soukromými zdroji pravdivě informuje o evropské integraci a bojuje s vládní propagandou za vstup do EU financovanou z peněz daňových poplatníků, má moji velkou podporu. John Laughland,

autor knihy *Znečištěný pramen: nedemokratické počátky Evropské ideje*

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@iol.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Dalibor Roháč. Internetový archiv: www.petrmach.cz/lf. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597